

ГРАДСКЕ ИНФОРМАЦИОНЕ МРЕЖЕ У ФУНКЦИЈИ ПОВЕЋАЊА ПАРТИЦИПАЦИЈЕ: СТУДИЈА СЛУЧАЈА ОПШТИНЕ ИНЂИЈА

CITY INFORMATION AND COMMUNICATION NETWORKS AS MEANS OF INCRISING PARTICIPATION: CASE STUDY OF MUNICIPALITY OF INĐIJA, SERBIA

Матија Брковић* Вишња Сретовић Брковић**

рад примљен: новембра 2013, рад прихваћен: децембра 2013.

Апстракт

Градске информационе мреже (ГИМ) су облик локалне *online* заједнице намењене становницима одређеног града, градској управи и различитим институцијама града, његовим посетиоцима, инвеститорима и другим заинтересованим. Овај рад посматра ГИМ пре свега са становишта потенцијалног доприноса повећању учешћа грађана у урбаном планирању и управљању и анализира предности и мане примене овакве технологије. У оквиру овог рада биће приказан и анализиран ГИМ који је општина Инђија радила за своје потребе. Општина је 2002. год. направила план стратешког развоја у оквиру којег је значајно место заузимала реформа локалне администрације, а једна од основних метода побољшања рада управе било је увођење интегралног информационог система који је омогућио електронску управу и развој ГИМ-а.

Кључне речи: градске информационе мреже, партиципација, Инђија

Abstract

City information and communication networks are specific form of local online communities, designed for inhabitants of particular city, its administration, municipality service providers, investors, tourists, as well as any others interested party. This paper studies the potential of such networks to assist public participation in city planning and management. It explores the benefits and potential pitfalls of using such technologies. In addition, the paper will present and analyze the city information and communication network created and used by the municipality of Inđija. In 2002, the municipality made a strategic development plan, in which the improvement of local administration was among the first priorities. The administration started the installation of an integrated information system right away – essentially creating e-government platform – in order to enable all citizens to participate in solving local problems, as well as to facilitate their day-to-day communication with the local administration.

Keywords: city information and communication networks, participation, Inđija

Увод

Последњих пар деценија, информационе технологије су продрле у сваку сферу људског деловања, а не постоји дисциплина коју нису директно или индиректно измениле. У свим областима донеле су могућност ефикасније обраде и чувања података и подршку у облику информационих и експертних система који доприносе систематичности и ефикасности. „Информациона револуција“ унела је видне промене и у начин живота људи – образовање, пословање, обављање свакодневних послова, приватан живот итд., а између осталог, и у начин на који људи узимају учешћа у управљању (Mihajlov, 2011). Сматра се да је добро управљање, тј. процес доношења и спровођења одлука на основу сложених односа мноштва актера са различитим приоритетима, оно које је партиципативно, усмерено ка консензусу, одговорно, транспарентно, пријемчиво, ефективно и ефикасно, непристрасно, укључује све актере и поштује владавину права (Lalović, 2010). Насупрот томе, лоша информисаност, недоступност и неажурираност података, неефикасност, спора и компликована бирократија, временска и просторна ограничења, непотпуно искоришћење потенцијала, низак ниво партиципације грађана итд., јесу актуелни проблеми на које нове технологије нуде потенцијални одговор.

* Матија Брковић, дипл.инж.арх., докторанд, истраживач-приправник, Архитектонски факултет, Универзитет у Београду, e-mail: matija0brkovic@gmail.com

** Вишња Сретовић Брковић, Архитектонски факултет, Универзитет у Београду, visnja_sretovic@yahoo.com

Градске информационе мреже

Интензиван развој информационих технологија дао је подршку појачаном интересовању јавности за питања урбаног развоја и утицао је на појаву градских информационих мрежа (ГИМ). ГИМ представљају феномен зачет у последњој деценији 20. века, који убрзо постаје један од стандардних градских сервиса. Он нуди потпуно нов, приступачан и специфичан приступ проблему бављења градом, чинећи његов електронски пандан – дигитални град (Devetaković Radojević, 1999).

Појам ГИМ-а се у иностраној литератури среће под различитим терминима, нпр. *digital city*, *municipal information and communication network*, *city portal* и др. (van den Besselaar, 2005). Поједини аутори (Guthrie & Dutton, 1992) га сврставају у облик друштвених мрежа, или за појам везују и организовано грађанско удруживање, па је присутан и назив *civic network*. У овом раду биће коришћен термин „градске информационе мреже“, према Бајић Брковић, Деветакловић Радојевић и Миловановић Родић (1999).

У оквиру овог рада, градске информационе мреже представљају специфичан облик локалне *online* заједнице намењене првенствено становницима одређеног града, потенцијалним посетиоцима, инвеститорима, али и другим заинтересованим из целог света, а чији су корисници грађани, градска управа и различите институције града (здравствене, едукативне, комуналне, комерцијалне...) ГИМ је заправо информациони систем у облику *WWW* презентације и најчешће служи да обезбеди приступ и презентује информације свим члановима заједнице, омогући дистрибуцију и размену информација (путем текста, нумеричких података, графикана, фотографија, дигиталних карата, географских информационих система (ГИС), 3Д модела, база података, итд.) и омогући комуникацију актера (грађана, локалне управе, општине, градских служби), путем е-поште, интернет форума, *online* ћаскања (*chat*) итд.¹, и укључивање у јавне дебате и дискусије на локалне теме. Интернет, дакле, представља техничку платформу за појаву и развој ГИМ-а.

Партиципација

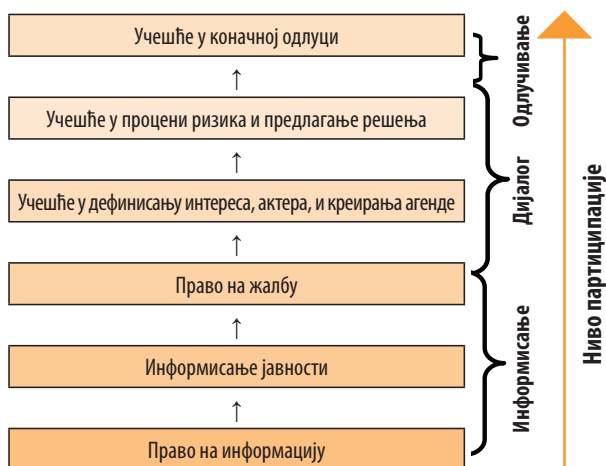
Једна од дефиниција партиципације је да је то вишесмерна интеракција у којој грађани и друге заинтересоване стране раде и дискутују на формалне и неформалне начине како би вршили утицај у јавној сфери пре доношења неке коначне одлуке (Innes & Booher, 2004). Може се рећи да партиципација заправо означава различите механизме којима јавност изражава своје мишљење и/или остварује утицај у процесу одлучивања.

Будући да се у оквиру овог рада бавимо применом ГИМ-а, а оне су информациони систем у облику *WWW* презентације, фокусираћемо се на једну посебну врсту партиципације – е-партиципацију. Електронска партиципација, или е-партиципација, јесте облик партиципације који се одвија посредством информационо-комуникационих технологија (ИКТ), или како је дефинише Портал е-управе Србије: „Електронска партиципација је термин који означава

употребу информационо-комуникационих технологија у процесима јавног управљања и владања. Углавном се односи на квалитетнији контакт између грађана и представника власти, на начин да омогућава комуникацију без нужности физичког присуства актера дијалога.“ (Управа за Digitalnu agendu, без датума). Овакав вид партиципације користи различите ИКТ технике, тј. алате, као што су: вики (*wiki*) сајтови, *online* ћаскања, интернет форуми, друштвене мреже итд. ГИМ су један од алата, или тачније платформа, која садржи скуп различитих алата који се могу користити у циљу повећања партиципације.

Партиципација се може остварити на пуно различитих начина, применити на различите области људског деловања и укључивати разне актере. Фокус овог рада је један облик електронске партиципације који се остварује посредством градских информационих мрежа у облику *WWW* презентација, а биће обрађене оне области партиципације које се тичу учествовања јавности – пре свега становништва, у одлучивању, планирању и управљању насеља у коме живе. Нивои партиципације, како их дефинишу Вајдеман (Weidemann) и Фемерс (Femers) (Carver & Peckham, 1999) крећу се од права на информацију, као најнижег облика партиципације, до учествовања у доношењу коначне одлуке као крајњег домета, или једноставније, од информисања, преко дијалога до одлучивања (Сл. 1).

Ипак, вреди напоменути да, у контексту е-партиципације, ниво зависи и од сложености примењене технологије. Комплексна технологија доступна је мањем броју људи, а једноставнија већем. „Ефекти расту са степеном усавршености инструмената, док доступност и приступачност новим опадају идући од једноставнијих ка сложенијим“ (Бајић Брковић, 2006).

Сл. 1. Различити нивои партиципације (базирано на Вајдеману и Фемерсу)

Fig. 1. Participation levels (based on Weidemann and Femers)

¹ За више о облицима ГИМ-а и технологија, погледати: Dutton (2003), Batista (2003).

Предности коришћења градских информационих мрежа

„Одржива пракса планирања подразумева учешће јавности већ од тренутка када се процес зачне, а кооперација и партнерство постају *sine qua non* демократског процеса” (Dutton, 2003). Питање ефикасне партиципације је увек било проблематично, што због физичке и временске удаљености, недоступности информацијама, професионалног језика, итд. Партиципација грађана условљена је, пре свега, њиховом добром **информисаношћу** и могућношћу праћења процеса развоја, па је један од кључних захтева омогућавање јавне доступности информацијама и поштовање принципа да су те информације јавно добро (Lalović, 2010). Информисаност подразумева доступност података (аката, докумената, планова, статистичких података итд.) и јавност рада органа управе (транспарентност).²

Доступност и брзина приступа су два својства која се увек истичу као својства која чине услуге и сервисе смештене у интернет простору, у које спада и ГИМ, супериорним у односу на класична решења у физичком простору. Коришћењем ГИМ-а као додатног канала за масовно информисање – комплементарног постојећим начинима информисања (телевизија, дневне новине итд.), створена је могућност за веће отварање градских управа према грађанима, а управо захваљујући интернет подлози, приступ се може остварити без обзира на **просторну или временску дистанцу**. Захваљујући техничким могућностима, приступ може бити по мери и обиму у складу са потребама и могућностима корисника. ГИМ остварује и **могућност учешћа већег броја** заинтересованих група и грађана, а актери могу бити лоцирани и екстериторијално, а интереси наднационални.

Инструменти као што је ГИС олакшавају приступ и сагледавање информација, омогућавају лакше анализе и праћење промена, доношење одлука итд., а атрактивни су зато што су **једноставни** за рад и за њихово коришћење није потребно експертско знање. Исцрпан приказ планских решења омогућава брже и квалитетније доношење одлука које се тичу грађе и трансакција некретнинама, а самим тим су повећане ефикасност планирања, ажурност и детаљност планова.

ГИМ такође може допринети и повећању **транспарентности** органа управе. Редовно објављивање информација о раду управе, *online* увид у документа као што су буџет, јавне набавке и сл., доступност прописа тј. службених гласила итд. чине рад градске управе транспарентним. Могућност обављања административних услуга и сервиса преко интернета их чини доступнијим него раније, процедуре се трансформишу у једноставније и јасније корисницима, па на тај начин падају многе бирократске баријере.

Од ГИМ-а се очекује да буде **интерактиван**, те да корисници могу да комуницирају са изабраним представницима, званичницима итд., да могу поднети и предлоге, питања и сл. или се могу укључити у дискусије о разним темама. Најзначајнија карактеристика ГИМ-а је могућност укључивања

² У Србији правни оквир за ово даје Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја (Сл. гласник РС, 120/2004), као један од најважнијих у остваривању права грађана на информисање.

јавности у доношење одлука, па на тај начин примена ГИМ-а може да допринесе лакшој и **ефикаснијој комуникацији** на релацији грађани – управа. Тиме се постиже више од пуког учешћа јавности – побољшава се квалитет урбаног живота, осећај припадања, а корисници престају да буду само пасивни посматрачи. Пример овакве успешне комуникације је Сингапур (Milovanović, 1999). Агенција за урбано планирање Сингапура (*URA*) врши редовне консултације са јавношћу (грађанима, представницима индустрије, итд.), кроз медије, јавне дискусије, изложбе, разговоре са циљним групама, итд., а 2003. год. покренула је сервис електронских консултација (*e-consultation portal*) да би лакше укључила становништво у рану фазу израде нацрта и политика пре њихове финализације и усвајања. Преко своје веб странице омогућава заинтересованим странама да непосредно учествују у бројним питањима развоја, утичу на локалне одлуке, покрећу иницијативе, чују и виде и буду виђени и слушани.

Предности и користи које се препознају су следеће (Brail & Klosterman, 2001):

- Могућности за јефтиније управљање и јефтинију администрацију;
- Могућности за подизање квалитета управљања;
- Могућности за квалитетније комуницирање између управе и грађана;
- Нове могућности за учествовање грађана у јавним пословима;
- Могућности за демократизацију управљања;
- Подршка космополитизму и транслокализму и отварање могућности за квалитетнију и лакшу интеграцију у регионалне и шире мреже.

Један од потенцијалних проблема који стручњаци истичу (Vajić Brković, 2006; Graham, 2002) јесте проблем неједнаке доступности дигиталних технологија – многи немају приступ Интернету услед недовољно развијене инфраструктуре, опремљености простора који користе (нпр. канцеларије), нивоа едукације, материјалних средстава или системских решења у вези са стратегијом развоја ИКТ-а. Пример успешног повећања доступности је Амстердам у коме је приступ информацијама и *online* сервисима обезбеђен не само са персоналних рачунара него и путем мреже јавних терминала на прометним јавним местима и у институцијама. Амстердам је дигитални град од 1994. год., а финансијску подршку за пројекат добија од Градске владе, Министарства економских послова, Министарства унутрашњих послова, Телекома и Амстердамског универзитета.

Критеријуми по којима је могуће вредновати ГИМ (Vajić Brković, 2006) су:

- Развијеност интерне комуникације;
- Развијеност екстерне комуникације (рад на даљину, привредна понуда, проналажење и развој тржишта);
- Динамика промена садржаја у складу са динамиком развоја локалне заједнице;
- Развијеност служби које ГИМ подржава;
- Постојање политика, програма и пројеката који се путем и уз помоћ ГИМ-а артикулишу, или приближавају крајњим корисницима.

СТУДИЈА СЛУЧАЈА: ОПШТИНА ИНЂИЈА

Приказ сајта општине Инђија

Општина Инђија је 2002. год. направила план стратешког развоја у оквиру којег је значајно место заузимала реформа локалне администрације, а једна од основних метода оптимизације рада управе било је инсталирање интегралног информационог система који је омогућио е-управу, како би грађани лакше и брже решавали своје проблеме и добијали потребна документа.

Презентација општине се налази на адреси www.indjija.net (Сл. 2). На овом месту грађани се могу информисати о разним стварима и обавити различите административне услуге и сервисе. Информације су распоређене у неколико категорија хоризонтално на врху странице – *Почетна*, *Грађани*, *Локална самоуправа*, *Привреда*, *Јавна предузећа*, *Галерија* и *Е-управа*. Свака категорија нуди различите информације и услуге излистане у вертикалном менију са леве стране.

Тако нпр. *Почетна* садржи вести и избор најпопуларнијих категорија, а *Галерија* фотографије догађаја и локација у Инђији. Најобимнија категорија је *Грађани*, у којој се могу прегледати: вести, информације о спорту, култури, образовању и здравству, обавештења о јавним увидима у планове, огласи о јавном надметању и јавни позиви, мапа општине, ГИС, просторни план, видео презентације усвојених урбанистичких планова, регистар издатих локацијских дозвола, подаци о објектима колективног становања у изградњи, информације о легализацији објеката, регистар инвеститора, информације о заштити животне средине (извештаји о стању животне средине и списак објеката за које се ради студија утицаја на животну средину), адресар медијских кућа, удружења и организација, библиотека, школа, домовна здравља итд., као и *Систем 48*.

Категорија *Локална самоуправа* садржи податке о челицима, организационој структури, информације о месним заједницама, омогућава **увид у општинска документа** (буџет, стратешке планове, просторни план, разне обрасце итд.) одлуке и решења које је донела Скупштина општине Инђија, Општинско веће или председник општине и приказује различите презентације о раду општине (између осталог и информационе презентације о начину рада ГИС-а, Система 48 итд.). Категорија *Привреда* нуди пословне вести, информације о индустријским зонама, пољопривреди, брошуре за потенцијалне инвеститоре, информације о оснивању предузећа или радње, финансијским подстицајима, суфинансирању пројеката, пореским олакшицама и сл., регистар предузећа у општини, конкурсе, тендере итд. Категорија *Јавна предузећа* презентује основне информације о раду јавних и комуналних предузећа и њихове контакт информације. Категорија *Е-управа* омогућава грађанима да преко интернета **наруче личне документа** (изводе из матичне књиге рођених, уверење о држављанству, и сл.) и имају увид у своје комуналне рачуне, захтеве и жалбе које су упутили Општини и у бирачки списак.

Сл. 2.
Веб страница општине Инђија
Fig. 2.
Webpage of Indjija municipality

Поред ових категорија вертикално су дате везе ка најчешће коришћеним деловима презентације (буџет општине, адресар јавних предузећа и сл.) и информације као што су регистар инвеститора и локацијских дозвола, временска прогноза и анкете посетилаца (нпр. о приоритетима општине за улагање или поклањању рачунара инђијским вуковцима), као и везе ка секцијама *Питајте председника општине* и *Питајте директоре јавних предузећа*, ГИС-у општине и *Систему 48*.

Систем 48 је посебан комунални информациони систем који обједињује рад јавних предузећа и општине и грађанима омогућава добијање одговора на различите комуналне проблеме у року од 48 сати. Захтеви у вези с питањима куповине, продаје и закупа плацева, као и у вези са добијањем сагласности, легализацијом, накнадама, градским зеленилом, инвестицијама, градском чистоћом, пријавама паса луталица, радом зимске службе, путном инфраструктуром, водоснабдевањем и другим комуналним питањима и проблемима могу се упутити телефоном, доласком на шалтер, путем СМС-а, или преко Интернета, а истим путем се могу добити и информације о току решавања. У позадини овог система се налази услужни центар који обједињује све пријаве и информације о решавању проблема. Оператери у центру све примедбе преусмеравају до одговарајуће општинске службе или надлежног јавног предузећа, па се на овај начин избегава шетање грађана од шалтера до шалтера.

Географски информациони систем (ГИС) је информациони систем намењен обједињавању, прикупљању, обради, анализи, приказивању и дељењу просторно оријентисаних информација. ГИС спаја картографију, статистику и базе података у један систем тако организован да омогућава потпуно синхрону везу између алфанумеричких и графичких података. Примењује се у оним сферама које се на неки начин баве простором, односно управљањем и експлоатацијом просторних објеката, као што су нпр. урбано планирање, планирање инфраструктуре, екологија итд., а све у циљу бољег доношења одлука.

ГИС који се налази на презентацији општине Инђија омогућава корисницима да на једноставан начин стекну увид у Генерални и Просторни план општине, виде планиране намене, правила градње, инфраструктуру и сл., локације археолошких налазишта, заштићених природних и културних добара и сл., прегледају туристичку карту општине, претражују објекте по адресама или бројевима парцела.

Питајте председника општине и Питајте директоре јавних предузећа су два сервиса која посетиоцима омогућавају да на једноставан начин, преко Интернета, поставе питања председнику општине и директорима јавних предузећа и истим путем добију и одговор. Сва питања и одговори су јавно доступни на сајту. Како би овакав систем функционисао, уведени су недељни састанци директора предузећа и председника општине на којима се дискутује о изнетим питањима.

Презентација општине је такође доступна и на енглеском језику, али је прилагођена претпостављеном профилу посетилаца из иностранства, тако да је акценат на другим врстама информација – општим информацијама о општини (локација, историјат, демографске и економске информације итд.), туризму, фотографијама, могућностима за инвестирање и везама ка јавним предузећима. Енглеска верзија не нуди могућност наручивања докумената, постављања питања председнику општине, *Систем 48* и сл. Не постоји верзија презентације на другим језицима – нпр. мађарском и сл.

Ефекти примене ГИМ-а у општини Инђији

ГИМ општине Инђија омогућава, пре свега, боље информисање грађана – вестима које се редовно ажурирају, објављивањем позива на јавне увиде, тендере и сл. Преко ГИС-а омогућен је увид у Генерални и Просторни план општине, локације природних и културних добара итд. Доступност буџета општине, усвојених одлука и сл. као и *online* могућност наручивања докумената помажу развијању транспарентности управе.

ГИМ општине Инђија такође ствара услове и за дијалог управе и грађана. Анкете на сајту које се редовно постављају омогућавају грађанима да узму учешће у појединим одлукама, па као такве представљају неку врсту зачећа дијалога. Постављање питања (и добијање одговора) омогућава додатан начин информисања и отвара могућност правог дијалога са управом. До сада је у оквиру сервиса *Питајте председника општине* одговорено на преко 1400 питања, док је сервис *Питајте директоре јавних предузећа* почео са радом касније, па стога има мање питања и одговора.

Систем 48 који грађанима омогућава пријављивање комуналних проблема нуди могућност непосреднијег укључивања у рад комуналних служби. Добијање одговора у року од 48 сати ствара осећај да управа активно слуша грађане и ради на решавању проблема. Настао по угледу на *CitiStat* систем из Балтимора, систем је у општини активан од 2004. год., а Инђија је прва урбана целина у Европи где је имплементиран. До 2007. год. је, помоћу *Система 48*, у јединствену базу података примљено и обрађено око 6500 захтева грађана (Microsoft, 2007), а до 2012. преко 15000 захтева (Brković & Sretović, 2012). *Систем 48* је данас инсталиран у више општина у Србији где функционише мање или више успешно.

Као изваншан показатељ коришћења ГИМ-а општине Инђија може да послужи и анализа претраживања термина „Инђија” на Гуглу (Google) (Сл. 3). Презентација општине је први резултат који се добија претрагом, а према подацима са Гугл Инсајтса (Google Insights), тренд претраживања термина „Инђија” је у сталном порасту од 2005. год., од када се води статистика. Треба напоменути да се термин „Инђија” тражи у различитим контекстима, а не само везано за општину, што најбоље илуструје нагли скок на графикону крајем 2007. год. када се у Инђији одржавао концерт Ред Хот Чили Пеперса (Red Hot Chili Peppers). У истој анализи се наводи да се реч „Инђија” често комбинује са речју „општина” (4. место по броју претрага), као и да та комбинација речи има „велику тенденцију раста” (Google, 2011).

Презентација општине Инђија је на WEB Фесту 2007. год. добила прву награду за најбољи сајт у области електронске управе, а 2008. признање магазина *FDI*, који издаје *Financial Times*, који је Инђију сврстао на листу 25 најбољих европских дестинација за страна улагања, између осталог и због брзе и услужне администрације и примене најмодернијих информационих технологија.

Ипак, ГИМ општине Инђија остаје у домену ограничене партиципације. Сам ГИМ треба схватити као **медијум** који подржава партиципацију посредством пружања информација, омогућава дијалог између представника управе и грађана, и у крајњем ступњу пружа платформу за давање гласа. Да би ГИМ као такав функционисао, потребно је да у позадини постоји одговарајућа „законска” и административна подршка (Brković & Sretović, 2013).

Правна регулатива, тј. „удобност” законског оквира којим се дефинише непосредно грађанско учешће, утиче на квалитет односа између грађана и локалних власти, односно на степен учешћа грађана у процесу одлучивања. Последњих година донет је низ националних стратешких докумената у области развоја информационог друштва, реформе државне управе, е-управе итд., и тиме су створени услови за даљи развој ИКТ алата за подршку управљању (Lalović, 2010) – па тиме и ГИМ-а, међутим, још није учињен видни помак који би допринео порасту понуде, расположивости и коришћења сервиса, нити је омогућено коришћење електронских докумената који имају валидност као папирни (Milovanović Rodić, 2010).

Осим законске подлоге, партиципација често подразумева високу заинтересованост грађана и њихово активно учешће. Стога се као једно од битних питања поставља питање осмишљавања начина њиховог укључивања у процес одлучивања и добијања одговарајућег инпута на ефикаснији и бољи начин. „Унапређивање свести треба да буде основни део националне политике и оно захтева проширивање формалног образовања, стварање програма за образовање старије популације кроз семинаре, образовне кампање и друге видеове комуникације са грађанима, али и ближу сарадњу са организованим облицима грађанског активизма као што су невладине организације” (Stalna konferencija gradova i opština, 2006).

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

ГИМ је омогућио отварање врата новим формама урбане демократије. Примери из света показују да становници градова који су интегрисали нове технологије у системе управљања могу непосредно да учествују у бројним питањима развоја, утичу на локалне одлуке, покрећу иницијативе, чују и виде и буду виђени и слушани. Применом ГИМ-а омогућено је веће отварање градских управа према грађанима и унапређена је комуникација између оних који управљају и оних који бирају управљаче. Додавањем могућности *online* приступа поред физичког приступа, читав низ административних услуга и сервиса је постао доступнији, а процедуре су трансформисане у једноставније и јасније корисницима.

На тај начин се постиже више од пуког учешћа јавности – побољшава се квалитет урбаног живота, осећај припадања, а корисници престају да буду само пасивни посматрачи. Сматра се да се уз помоћ нових информационих технологија повећава социјална одрживост, јер се превазилази јаз између различитих актера који учествују у пословима урбаног развоја, подстиче се сарадња између појединаца и група, или група међусобно, отварају се врата масовном информисању грађана и сл. Критеријуми одрживости се овде директно имплементирају: демократичност, инклузија, смањивање социјалне сегрегације у коришћењу градских ресурса, услуга и сервиса, транспарентност управљања, смањивање дистанце на релацији управа – грађани, управа – професија, професија – грађани, утицање на одлуке од општег интереса. Омогућено је, такође, учествовање далеко већег броја учесника него што је то раније био случај. Актери могу бити лоцирани и екстериторијално, а интереси наднационални. Досадашња пракса многих градова у свету говори о следећим користима и предностима које појединац може да ужива у таквом окружењу (Steins, 2002):

- Приступ информацијама и услугама;
- Веће могућности за учествовање у јавним пословима и питањима за која су људи заинтересовани а тичу се јавних послова;
- Алтернативни приступ услугама и сервисима;
- Могућност јачања социјалног живота независно од дистанце и других географских ограничења;
- Развија се осећање припадности свету;
- Развијају се нове способности и знања.

Међутим, ГИМ никако не треба да искључи постојеће начине партиципације, већ да омогући још један додатни вид партиципирања и пружи алтернативу онима који желе да га примене. ГИМ не треба да буде замена за убичајене и устаљене контакте, већ да пружи „ново место и начин” комуницирања (Вајић Brković et al., 1999). „Нови” и „стари” видови комуникације се не искључују већ су комплементарни и допуњују се.

Земље у развоју, у које спада и Србија, суочавају се са проблемом усвајања нових технологија у које спада ГИМ, мањком стручног кадра, недостатком подршке у институцијама, спорим променама итд. Ово су само нека од

питања која остају отворена и указују на потребу за даљим истраживањем на тему локалних специфичности примене ГИМ-а у Србији.

Данас нове електронски преносиве информације и виртуелно окружење које оне стварају преузимају улогу јавних отворених простора. Коришћење технологија и брзина њиховог прихватања од стране грађана у развијеним земљама показују позитиван тренд раста, а да таква технологија не може да допринесе већој и лакшој партиципацији то се не би десило.

Захвалница

Овај рад реализован је у оквиру пројекта *Просторни, еколошки, енергетски и друштвени аспекти развоја насеља и климатске промене – међусобни утицаји* (ТРЗ6035), који финансира Министарство за просвету и науку Републике Србије.

Литература

- Bajić Brković, M. (2006) Fenomen digitalnog grada. U: Zbornik radova: *Upravljanje održivim prostornim razvojem*. Posebna izdanja. Beograd, IAUS
- Bajić Brković, M., D. Milovanović, M. Devetaković Radojević (1999) Digitalni grad: Nove komunikacione i informatičke tehnologije i razvoj grada. U: M. Bajić Brković, (ur.): *Održivost i grad*. Beograd, Arhitektonski fakultet Univerziteta u Beogradu, str. 55-67.
- Batista, C. (2003) *ICTs and Good Governance: The Contribution of Information and Communication Technologies to Local Governance in Latin America*, Brazil, NP³ - Núcleo de Pesquisa e Políticas Públicas, Universidade de Brasilia. Dostupno na: <http://bit.ly/1bAsB1n> [August 18, 2011]
- Brail, R.K., R.E. Klosterman (2001): *Planning support systems: integrating geographic information systems, models, and visualization tools*, Redlands Calif., ESRI Press
- Brković, M., V. Sretović (2012) *Urban Sensing – Smart Solutions for Monitoring Environmental Quality: Case Studies from Serbia*. In: Congress Proceedings. 48th ISOCARP World Congress. Dostupno na: <http://bit.ly/Z5AarU> [Novembar 15, 2013]
- Brković, M., V. Sretović (2013) *Harnessing Social Media for Urban Planning: An Overview*. In: Congress Proceedings. 49th ISOCARP World Congress. Dostupno na: <http://bit.ly/1cZ1SBk> [Novembar 15, 2013]
- Carver, S., R. Peckham (1999) Using GIS on the Internet for Planning. In: Geertman, S., S. Openshaw, J. Stillwell, (eds.): *Geographical Information and Planning, Advances in Spatial Science*. New York, Springer, pp. 371-390.
- Devetaković Radojević, M. (1999) Struktura i tretman elektronskih informacija u gradskim informacionim mrežama. U: M. Bajić Brković, (ur.): *Održivost i grad*. Beograd, Arhitektonski fakultet Univerziteta u Beogradu, str. 83-95.
- Dutton, W.H. (2003) *Understanding the Internet's Web of technology and People*, Balliol College Record. Dostupno na: <http://www.oii.ox.ac.uk> [Septembar 18, 2011];
- Google (2011): *Web Search Interest: Indija - Worldwide, 2004 – present*, Google Insights for Search. Dostupno na: <http://www.google.com/insights/search/#q=indija&cmpt=q> [Oktobar 11, 2011];
- Graham, S. (2002) *Bridging Urban Digital Divides? Urban Polarisation and Information and Communications Technologies (ICTs)*, *Urban Studies* **39**, pp. 33-56.
- Guthrie, K.K., W.H. Dutton (1992) *The Politics of Citizen Access Technology: The Development of Public Information Utilities in Four Cities*, *Policy Studies Journal* **20**; pp. 574-597.
- Innes, J.E., D.E. Booher (2004) *Reframing public participation: strategies for the 21st century*, *Planning Theory & Practice* **5** (4th ed.), pp. 419-436.
- Lalović, K. (2010) Informacioni sistemi za podršku odlučivanju u održivom razvoju gradova. U: M. Bajić Brković, (ur.): *Kreativne strategije za održivi razvoj gradova u Srbiji*. Beograd, Arhitektonski fakultet Univerziteta u Beogradu, str. 301-341.
- Microsoft (2007) *Odgovor građaninu za najviše 48 časova: Studija slučaja primenjenog rešenja*, Microsoft: Studije slučaja. Dostupno na: <http://bit.ly/1iqTpYB> [Septembar 9, 2011]
- Mihajlov, V. (2011) *Između informacionih mreža i fizičke strukture grada: novi uzroci klimatskih promena*, *Arhitektura i urbanizam* **33**, str. 60-65.
- Milovanović, D. (1999) Informacione tehnologije u funkciji efikasnog razvoja grada primer Singapura. U: M. Bajić Brković, (ur.): *Održivost i grad*. Beograd, Arhitektonski fakultet Univerziteta u Beogradu, str. 69-81.
- Milovanović Rodić D. (2010) *Izazovi informacionog doba: e-upravljanje prostornim razvojem Srbije*. U: M. Bajić Brković, (ur.): *Kreativne strategije za održivi razvoj gradova u Srbiji*. Beograd, Arhitektonski fakultet Univerziteta u Beogradu, str. 277-299.
- Stalna konferencija gradova i opština (2006) *Neposredno učešće građana u javnom životu na lokalnom nivou*, Beograd: Stalna konferencija gradova i opština. Dostupno na: <http://bit.ly/1bAsu65> [Septembar 25, 2011]
- Steins, C. (2002): *The top 10 technologies for urban planning*, *American Planning Association (APA) Planning Magazine*
- Uprava za Digitalnu agendu, Portal eUprava Republike Srbije - eParticipacija. Portal eUprava Republike Srbije. Dostupno na: <http://bit.ly/1h06Xv7> [Septembar 24, 2011]